

Okulda diyabet programı

Öğretmenler ve Sağlık Ekibinin Buluşması RAPOR 2010 - 2011

Okulda
diyabet
programı

RAPOR
2010
2011

Program Koordinatörü: Prof. Dr. Şükrü Hatun

Program Kurulu (Çocuk Endokrin ve Diyabet Derneği, Çocuk Diyabet Grubu)

Prof. Dr. Ayşehan Akıncı	İnönü Tıp Fakültesi
Prof. Dr. İlknur Arslanoğlu	Düzce Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Murat Aydın	Samsun Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Abdullah Bereket	Marmara Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Rüveyde Bundak	İstanbul Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Şükran Darcan	Ege Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Muazzez Garipağaoğlu	İstanbul Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Nazlı Gönç	Hacettepe Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Hülya Günöz	İstanbul Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Nurgün Kandemir	Hacettepe Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Behzat Özkan	Erzurum Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Aysun Pideci	Gazi Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Bilgin Yüksel	Çukurova Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Nesibe Andıran	Keçiören Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Doç. Dr. Zehra Aycan	Dr. Sami Ulus Çocuk Hastanesi
Doç. Dr. Filiz Çizmecioğlu	Kocaeli Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Oğuzhan Deyneli	Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Olcay Evliyaoğlu	Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Damla Gökşen	Ege Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Ayla Güven	Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Doç. Dr. Sibel Kınık	Başkent Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Nihal Memioğlu	Amerikan Hastanesi
Doç. Dr. Mehmet Nuri Özbek	Diyarbakır Çocuk Hastanesi
Doç. Dr. Serap Turan	Marmara Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Sevilay Yüca	Konya Meram Tıp Fakültesi
Diyetisyen Yasemin Atik	Ege Tıp Fakültesi
Hemşire Hatice Bilgili	Dr. Sami Ulus Çocuk Hastanesi
Dr. Hüseyin Demirbilek	Diyarbakır Çocuk Hastanesi
Yrd. Doç. Dr. Zehra Doğan	Florance Nightingale Hemşirelik Fakültesi
Hemşire Ebru Ercanlı	Kocaeli Tıp Fakültesi
Gamze Gedikli (Tıp 1 Diyaetli)	Üniversite Öğrencisi
Dr. Diyetisyen Alev Keser	Kocaeli Üniversitesi
Psk. Derya Toparлак	İstanbul Tıp Fakültesi
Hemşire Nurdan Yıldırım	Dr. Sami Ulus Çocuk Hastanesi
Hemşire Saliha Yılmaz	İstanbul Tıp Fakültesi

Milli Eğitim Bakanlığı:	Sağlık Bakanlığı:
Halil Polat,	Şeniz Ilgaz
Nezir Büyükkahraman	Cengiz Kesici
	Doç. Dr. Serdar Güler

Proje Ajansı: Sağlık Bahçesi

Okulda Diyabet Programı, Sanofi'nin koşulsuz destekleriyle hayata geçirilmektedir.

RAPOR
2010
2011

I. DURUM TESPİTİ: ÇOCUKLARDA DİYABET SORUNU

Diyabet, çoğunlukla erişkin hastalığı olarak bilinmekle beraber görülen bir hastalık olarak bilinmekle beraber, çocuklarda da sıklıkla görülebilmektedir. Ülkemizde 15.000 - 20.000 civarında diyabetli çocuk bulunmakta ve her yıl yaklaşık 1700 çocuğa yeni diyabet tanısı konmaktadır. "Çocukluk çağı diyabeti" olarak bilinen Tip 1 diyabete yakalanma yaşı ise her geçen yıl düşmektedir. Diyabetli çocuklar, eğitim ortamlarında çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar. Bazı kreş ve anaokulları sorumluluk almak istemedikleri için bu çocukları okula kaydettirmekten bile

kaçınmaktadırlar. Bazı diyabetli çocuklar, beden eğitimi ve okul gezileri gibi aktivitelerden uzak tutulmaktadır. Oysa tüm diyabetli çocukların, akranlarıyla eşit koşullarda eğitim görmesi gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için özellikle öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Öğretmenlerin diyabetle ilgili yeterli bilgiye sahip olmaları, diyabetli çocukların okulda yaşadıkları sorunların azaltılmasını ve hayat kalitelerinin artmasını sağlayacaktır. **Ayrıca, öğretmenler çocuklarda diyabeti erken fark edebilir ve tehlikeli bir tablo oluşmadan erken tanı konmasını da sağlayabilirler.**

ÇOCUKLARDA DİYABET

- Çocuklarda görülen diyabetin % 98'i insülin eksikliğine bağlı Tip 1 diyabettir.
- Diyabetli çocukların ömür boyu insülin kullanması ve kan şekerlerini düzenli olarak takip etmeleri gerekmektedir.
- Diyabetin takip ve kontrolünde okul yaşamı büyük önem taşımaktadır.
- Etkin tedavi için hasta, aile, hekim ile öğretmenler arasında işbirliğine ihtiyaç vardır.

ÇOCUKLARDA DİYABET BULGULARI

- Sürekli susama hissi/ağız kuruluğu
- Çok su içme, "suya doyamama"
- Çok miktarda ve sık sık idrara çıkma
- Sınıfta sık sık tuvalete gitme
- Gece uykudan uyanıp idrara çıkma ve/veya yatağını ıslatma
- Çok yemesine rağmen kilo kaybı
- Kolay yorulma ve bitkinlik
- Okula devamda aksamalar ve derslerde başarısızlık

*Hastaların çoğunda diyabet bulgularının süresi bir aydan kısadır.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: OKULDA DİYABETLİ ÇOCUKLARIN BAKIMININ DESTEKLENMESİ

- Diyabetli çocukların olduğu okullarda varsa hemşire ve/veya rehber öğretmenin eğitim alması
- Kan şekeri ölçümü ve insülin yapılması için uygun mekan ve koşulların sağlanması
- Arkadaşlarına, diyabetli çocuğun ve ailesinin izni alınarak bilgi verilmesi
- Sınıflarda ara öğün alınmasına olanak sağlanması
- Sık tuvalet ihtiyacı olduğunda izin verilmesi
- Yatılı okullarda diyabete uygun beslenme için kolaylık sağlanması

ÇOCUKLARDA ŞİŞMANLIK

Ülkemizde 6-16 yaş grubunda obezite sıklığı 8 yılda % 5'ten % 10.5'e (yüksek ekonomik grupta % 16.3'e) yükselmiştir. Bu çocukların en az 1/3'ü erişkin dönemde şişmanlık ve/veya diyabet riski taşımaktadır. Çocuklardaki şişmanlık büyük ölçüde abur-cubur olarak bilinen kalorisi yüksek besinlerin ve şekerli içeceklerin tüketilmesine, hızlı yemek yemeye ve hareketsiz yaşam biçimine bağlı olarak gelişmektedir.

Erişkin dönemdeki şişmanlığın önlenmesi, esas olarak çocukluk ve ergenlik dönemindeki girişimlere bağlıdır.

Son yıllarda da dikkatler bu konuya yönelmiş,

Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) TV'lerde yüksek kalorili besin reklamlarına sınır getirmiş ve son olarak da Milli Eğitim Bakanlığı, okul kantinlerinde abur-cubur besinlerin ve asitli içeceklerin satışını yasaklamıştır. (Bkz. Ek - 3)

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: ŞİŞMANLIĞIN ÖNLENMESİ KONUSUNDA OKULLARDAN BEKLENTİLER

- Okullarda sağlıklı beslenme ve sporun önemini anlatılması ve müfredatta daha fazla yer alması
- Sınıflarda sağlıklı beslenme ve egzersizin önemini anlatan panoların olması
- Sağlıklı beslenme ve sporun önemini konu alan resim, şiir, kompozisyon yarışmaları düzenlenmesi
- Bu konuda özenli ve aktif olan okulların ödüllendirilmesi
- Okul kantin yönetmeliğinin daha da geliştirilerek titizlikle uygulanmasının sağlanması
- Okullarda hazır gıda otomatlarının yasaklanması
- Okullarda beden eğitimi dersinin haftada en az 2 olması
- Beden eğitimi derslerinin daha aktif yapılması ve başka dersler ile değiştirilmemesi
- Okullardaki spor alanı ve imkânlarının artırılması

II . OKULDA DİYABET PROGRAMI

Son yıllarda ülkemizde Ulusal Diyabet Programı çalışmalarına hız verilmiş ve bu kapsamda birçok toplantı yapılarak "DİABTÜRK" olarak bilinen Sağlık Bakanlığı Ulusal Diyabet Kontrol Programı geliştirilmiştir. Bu çalışmalara paralel olarak "Çocukluk Çağı Diyabet Programı" Ulusal Programın ana başlıklarından birisi olarak kabul edilmiştir. Yine ülkemizde yapılan çalışmalara

dayanarak okullara ve öğretmenlere yönelik bir alt program geliştirilmesine karar verilmiştir. "Okulda Diyabet Programı" ismini alan bu program, Çocuk Endokrin ve Diyabet Derneği Diyabet Çalışma Grubu'nun önerisi ile Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı işbirliği ile ve ortak protokol ile geliştirilmiştir.

OKULDA DİYABET PROGRAMI'NIN AMAÇLARI:

1. Tip 1 diyabet konusunda okullar ve öğretmenler aracılığıyla farkındalık yaratarak, okul çağındaki çocuklarda Tip 1 diyabet erken tanısını sağlamak ve diyabetik ketoasidoz sıklığını azaltmak.
2. Okul çağındaki diyabetli çocukların bakımlarını güçlendirmek ve yaşadıkları sorunları çözmek.
3. Okul çağındaki çocuklarda sağlıklı beslenme tutumu oluşturmak ve şişmanlık konusunda farkındalık yaratmak.

HEDEF GRUPLAR

- Diyabetli çocukların öğretmenleri
- Ülkemizdeki 60.000 okuldaki 750.000 öğretmen
- 17.500.000 öğrenci
- Çocuk Diyabet Ekibi üyeleri
- Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı il yetkilileri ve okul yöneticileri
- Tüm kamuoyu

ÇOCUKLUK ÇAĞI DİYABET PROGRAMI GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

Nisan 2009	Sağlık Bakanlığı Türkiye Diyabet Kontrol Programı 1. Danışma Kurulu toplantısı
Nisan 2009	Dernek bünyesinde "Çocuk Diyabet Grubu" nun kurulması
Ekim 2009	Diyabet 2020 Projesi kapsamında Ankara'da geniş katılımlı bir toplantı düzenlenmesi ve alt grupların oluşturulması
Ocak 2010	Diyabet 2020 Projesi kapsamında İstanbul'da ikinci toplantı ve programın detaylandırılması
Şubat 2010	Sağlık Bakanlığı Türkiye Diyabet Kontrol Programı Stratejik Plan ve Eylem Planı Toplantısı
Mart 2010	Çocukluk Çağı Diyabet Programı'na Türkiye Diyabet Önleme ve Kontrol Programı kapsamında "Çocukluk Çağı Diyabetinin Kontrolü" başlığı ile son şeklinin verilmesi.

OKULDA DİYABET PROGRAMI TEMEL AŞAMALAR VE HEDEF GRUPLAR

Kasım 2010	Programın İstanbul'da 500 öğretmenin katıldığı bir toplantı ile tanıtımı
Nisan 2011	Programın hazırlanması, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ile protokol imzalanması.
Nisan 2011	Çalıştay - Program ara değerlendirme ve geliştirme
Ekim 2011	İl Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlığı sorumlularının eğitimi ve programın yeniden tanıtımı
Kasım 2011 ve sonrası	60.000 okulda diyabet ve sağlıklı beslenme eğitiminin başlatılması

2010 PROGRAMI

- 12 Kasım 2010 tarihinde İstanbul'da yapılan toplantı sonrasında ülkemizdeki 60.000 okula "Benim çocuğum şeker hastası mı?" başlıklı farkındalık posterleri asılmıştır. Bu posterler ile ilk ve ortaöğretim kurumlarındaki 750.000 öğretmene ve 17.5 milyon öğrenciye çocuklarda diyabet konusunda bilgilendirme yapılmıştır.
- Çocuklarda diyabeti anlatan bir broşür, okuldaki diyabetli çocukların bakımı konusunda bir rehber, öğretmen eğitimi için bir sunum ilgili web sitelerinden ulaşılabilir hale getirilmiş ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından İl Milli Eğitim Müdürlüklerine bu program çerçevesinde yapılması gerekenleri anlatan bir yazı gönderilmiştir.
- Ülke çapında çocuk endokrin üniteleri diyabetli çocuklar aracılığıyla, öğretmenlerine okulda diyabet bakımını anlatan ve program logosunu taşıyan standart bir mektup ulaştırmaya başlamıştır.
- Öğretmenlere yönelik bir kısa film hazırlanmış, www.okuldadiyabet.org yayına başlamıştır.

**BENİM ÇOCUĞUM
ŞEKER HASTASI MI?**

- Çocuğunuz her zamankinden daha fazla su içmeye başlarsa
- Geceleri tuvalet için kalkmaya veya yatağını ıslatmaya başlarsa
  - İştahı iyi olduğu halde kilo kaybederse

Çocuğunuzda şeker hastalığı olabilir. **En yakın hekime başvurun.**

Okulda Diyabet Program, problem yönelimli, gerçekçi ve bütün taraflarca heyecanla paylaşılan, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı Programları'na entegre, Ulusal Diyabet Kontrol Programı kapsamında olması gibi bir çok özelliği nedeniyle özgün bir program olarak başta öğretmenler olmak üzere diyabetle uğraşan birçok kesimde güçlü bir yankı bulmuştur.

2011 PROGRAMI

2011 HEDEFLERİ:

- Türkiye'deki 60.000 okulda, 750.000 öğretmen ve 17.500.000 ilköğretim öğrencisinin %10'una ulaşmak
- Eğitimlerde dijital platform kullanmak
- Türkiye'deki 50 endokrin merkezinin desteği ile, diyabetli çocukların öğretmenlerinin eğitilmesini sağlamak.

ÇALIŞMA TOPLANTISI:

1 Nisan 2011 tarihinde İstanbul'da öğretmenler, öğrenciler, Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri, hekimler ve dernek temsilcilerinden 80 kişinin katılımıyla bir çalışma toplantısı düzenlenmiştir. Diyabetli çocukların okullarda yaşadıkları sorunları dile getirdikleri toplantıda çözüm önerileri ve Okulda Diyabet Programı yeni dönem planları üzerinde durulmuştur.

ANKARA'DA BÜYÜK BULUŞMA:

Okulda Diyabet Programı kapsamında 2011 yılında "14 Kasım Dünya Diyabet Günü" haftasında Milli Eğitim Bakanlığı organizasyonu ile 60.000 okulda "Diyabet ve Şişmanlık" eğitimi yapılması planlanmıştır. Bu eğitimlere hazırlık yapmak üzere her ilden 2 MEB, 1 Sağlık Bakanlığı yetkilisi ve çocuklarda diyabet ve şişmanlıkla ilgili uzmanlardan oluşan 300 kişinin katılımı ile 10 Ekim 2011'de Ankara'da bir günlük eğitim toplantısı düzenlenmiştir. "Büyük Buluşma" adı verilen toplantıda diyabet ve şişmanlık konuları yanında, okul kantinleri genelgesinin uygulanması üzerinde durulmuş ve 14 Kasım haftasındaki okul eğitimlerinin nasıl yapılacağı katılımcılara aktarılmıştır. İlk kez "her okula bir hemşire" talebi dile getirilmiştir. Toplantının ardından Milli Eğitim Bakanlığı 21 Ekim 2011 tarihinde bütün okullarda eğitim yapılmasını belirten bir yazı göndererek, birçok ilde okul yetkilileri ile eğitim planlama toplantısı yapılmasını sağlamıştır. Bu çalışmaların sonunda eğitimlere katılan bir il temsilcisi toplantı dönüşünde kendi çocuğunun da diyabeti olduğunu fark etmiştir.

DİJİTAL EĞİTİM PLATFORMU

81 ildeki 60.000 okulun, eğitim dokümanlarına kolayca ulaşabilmeleri için www.okuldadiyabet.org sitesi üzerinde eğitim materyallerinin indirilebildiği bir eğitim platformu kurulmuştur. Bu platforma diyabet ve şişmanlık konusunda hazırlanan sunum, filmler, broşür ve posterler eklenmiştir." Diyabetli Çocuğun Sesinden" filmi ile diyabetli çocukların ağızından diyabetle yaşam, okullarda yaşadıkları güçlükler ve beklentileri aktarılmıştır.

ÜLKE ÇAPINDA OKULLARDA EĞİTİM

14 Kasım Dünya Diyabet Günü ile okullarda eğitimler yapılmaya başlanmıştır. Bu eğitimlere öğretmen, öğrenci ve bazı okullarda veliler de katılmıştır. www.okuldadiyabet.org adresinden indirilen sunum ile diyabet ve çocuklarda şişmanlık konularının anlatıldığı toplam süresi 24 dakika olan iki film katılımcılarla paylaşılmıştır.

Çorum'dan Mektup:

Sayın hocam ben Çorum Merkez Okul'da Diyabet Eğitimi İl Koordinatörü Ercüment ERGİŞİ.

Büyük buluşma sonrası bu eğitimin ne kadar önemli olduğunu kendi ailemde kendi çocuğumda bu rahatsızlığın ortaya çıkması ile en acı şekilde öğrenmiş bir eğitimciyim. Konferanslarınız sonrasında 1 aydır devam eden ve anlattıklarınızla daha da belirginleşen belirtileri görünce eğitim dönüşünde kızımı apar topar önce Çorum Devlet Hastanesine, teşhisin konulmasının akabinde Hacettepe Üniversitesi Çocuk Hastanesi'ne yatırdım. Kızım 9 yaşında, 4. sınıf öğrencisi. 15 günlük bir yatarak tedavi sonrasında şu anda günde 4 defa insülin kullanmaya başladı. 23 senelik bir il eğitimcisi olmama rağmen yaşadığımız şokun ailece hala etkisindeyiz. Bu konuda yapacağınız eğitim çalışmalarına bir nebze de olsa katkı sağlamak amacıyla sosyal paylaşım sitemde bir sayfa oluşturdum. Farkındalık yaratmak amacıyla bana düşecek her türlü eğitim çalışmasında gönüllü olarak yardımcı olacağımı belirtir yapacağınız çalışmalarda başarılar dilerim.

OKULDA DİYABET PROGRAMI İL VE OKULLARDA YAPILAN ETKİNLİKLER

Kocaeli, 14 Kasım; 1260 kişi, 600 öğretmen

Muğla

14 Kasım Dünya Diyabet Günü nedeniyle Yalova Lisesi'nde seminer düzenlendi. Yalova Lisesi Kemal Anıton Konferans Salonunda gerçekleştirilen semineri çok sayıda öğrencinin yanı sıra Yalova Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanı Ersan Şahin, Yalova İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı Baki Yükseler ve Yalova Anadolu Lisesi Müdürü Rıdvan Acar da takip etti. Seminare konuşmacı olarak ise Yalova Üniversitesi Medikal Sosyal Merkezi Doktoru Melin Sabuncu katıldı. Dr. Sabuncu burada yaptığı konuşmada, diyabetin genellikle yağlı hastalık olarak bilindiğini kaydetti. Sabuncu, "Diyabet çocuklarda da görülmektedir. Bu yetişkinlerden tamamen farklıdır. Bir çocuk diyabet olduğunda pankreas bozulur. Diyabet insülin ile ilgili bir problemden kaynaklanan bir hastalıktır. Problem vücudun hiç insülin üretmemesi, yeterli düzeyde insülin üretmemesi veya insülini tam anlamıyla kullanamamasının kaynaklarıdır. İnsülin pankreasta üretilen ve kan şekeri düzenleyen bir hormondur" dedi.

Kocaeli Tıp Fakültesi Çocuk Servisi

RAKAMLARIN ÖTESİNDE

Soner Aydın, 13 yaşında. Sakarya Akyazı Kuzuluk Köyü, Mehmet Soykan İlköğretim Okulu 8. sınıf öğrencisi. Aralık ayı içinde Kocaeli Tıp Fakültesi Çocuk Servisi'nde Tip 1 diyabet tanısı ile izlendi. Soner, 3 haftadır çok su içme, gece idrara kalkma, okulda ders sırasında halsizlik nedeniyle sık sık "kafasını sıraya koyma" ihtiyacı, son günlerde ders sırasında öğretmeninden izin alıp idrar yapmaya gitmesi öyküsü ile hastaneye başvurdu. Kendisini hastaneye yönlendiren ise, Soner'in okuldaki durumundan kuşkulanan Fen Bilgisi öğretmeni Deniz Göktepe. Deniz Göktepe var olan bulgulardan yola çıkarak öğrencisinin diyabet olabileceğini söyleyerek, kan şekere baktırmasını önerdi ve kan şekerinin 384 mg/dl bulunduğu öğrenildi. Öğretmen Deniz Göktepe'yi teşekkür etmek için aradığımızda geçen haftalarda okulda diyabet programı kapsamında ildeki eğitime katıldığını söyledi. Ailesinde de diyabetliler olduğunu; son aldığı eğitimin de etkisiyle Soner'de diyabet olabileceğini düşündüğünü ve Soner dönünce okulda diyabetle ilgili toplantı yapacağını ve Soner'le yakından ilgileneceğini ifade etti.

DİĞER YANKILAR

- Ulusal Pediatrik Endokrinoloji ve Diyabet Kongresi 2011-İzmir (sözlü sunum)
- Dünya Diyabet Federasyonu (IDF) Kongresi 2011-Dubai (poster)
- JCRPE (Pediatrik Endokrinoloji Klinik Araştırmalar Dergisi) editöre mektup
- Diabetes Voice (yazı gönderildi)
- ISPAD 2012 (sempozyum konuşması olarak önerildi)
- Basın yansımaları (Bkz. Ek - 2)
- Dijital ortamlar (Bkz. Ek - 5)

III. SONUÇ

2011 EĞİTİM AKTİVİTELERİ SONUÇLARI

Eğitim Yapılan Okul Sayısı	Eğitime Katılan Öğrenci Sayısı	Eğitime Katılan Öğretmen Sayısı	Eğitime Katılan Veli Sayısı
24.836	7.508.619	583.182	581.807

*Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi verileridir.

**il bazında veriler için (Bkz. Ek - 4)

Programa ilişkin etki daha sonra yapılacak bilgi ve farkındalık araştırmaları ile ölçülecektir.

- Çocuklarda da diyabet olabileceği mesajı öğretmenlere, topluma ve öğrencilere güçlü bir şekilde ulaştırılmıştır (Diyabetin yalnızca erişkinlerde görüldüğü inancının değiştirilmesi konusunda önemli bir adım atılmıştır.)
- Çocuklardaki Diyabet Bulguları tanıtılmıştır.
- Diyabetli çocukların okullarda yaşadıkları sorunlara Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenler ve okul yetkililerinin dikkati çekilmiştir.
- Şişmanlık ve sağlıklı beslenme konusunda çocuk endokrinologların mesajları öğretmen ve öğrencilere iletilmiştir.
- Diyabet ve şişmanlık konularında öğretmen ve öğrencilere yönelik kalıcı bir eğitim kaynağı oluşturulmuştur.
- Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlığı ile güçlü bir işbirliği ve etkileşim temeli yaratılmıştır.
- Çocuklardaki diyabet ve şişmanlık konularının "Çocuk Endokrin ve Diyabet Derneği"nin her yönüyle sahiplendiği kamuoyuna ve ilgililere gösterilmiştir.
- "Her okula bir hemşire" gibi okul sağlığı ile ilgili temel ihtiyaçlar güçlü bir şekilde kamuoyuna duyurulmuştur.

IV . 2012 HEDEFLERİ

1. Şubat 2012'nin ilk yarısında Ankara'da bir değerlendirme toplantısı yapılması, hazırlanan etkinlik raporunun yetkililere iletilmesi ve bir basın toplantısı ile kamuoyuna duyurulması
2. Okulda Diyabet Bakımı Genelgesi'nin illere gönderilmesi.
3. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen okul hemşirelerine yönelik olarak diyabet ve şişmanlık konularının işlendiği 1 günlük 2 eğitim programı yapılması (Nisan 2012, Kasım 2012)
4. Büyükşehir olan illerde bir hemşirenin (veya bir eğitimcinin) Okulda Diyabet Programı eğitimcisi olarak yetkilendirilmesi ve eğitilmesi; daha sonra da diyabet tanısı konan çocukların bu görevlilere bildirilmesi ve bu eğitimcinin diyabet tanısı konan çocuğun okuluna giderek eğitim yapmasının sağlanması.
5. 14 Kasım Dünya Diyabet Günü'nün okullarda etkinlik yapılan günlerin arasına alınmasının sağlanması.
6. Sınıflarında diyabetli çocukların saptanmasına katkıda bulunan öğretmenler için bir ödül programı geliştirilmesi ve bu ödüllerin 14 Kasım 2012 haftasında verilmesi (Sakarya Akyazı Kumluk Köyü öğretmeni Deniz Göktepe örneği gibi)
7. Her bölgede diyabetli çocuk olan bir okulun "Diyabet Dostu Okul" olarak belirlenmesi ve bu okulların desteklenerek "Diyabet Dostu Okul Projesi'nin yaygınlaştırılması.
8. "Çocuk Endokrin Merkezleri Diyabetli Çocukların Öğretmenleri ile Buluşuyor" toplantılarının sürdürülmesi.
9. Programın etkisini değerlendirmek üzere bir araştırma yapılması.
10. Şişmanlık ve sağlıklı beslenme ile ilgili afişin çoğaltılarak bütün okullara gönderilmesi
11. Okulda Diyabet Programı il yetkilileri ile 14 Kasım 2012 haftasında toplantı yapılması
12. Üniversiteye giriş gibi merkezi sınavlarda diyabetli çocuklara yönelik koruyucu önlemler için ÖSYM'ye yeniden yazı gönderilmesi, ÖSYM başkanı ile görüşme yapılması

EKLER

RAPOR
2010
2011

EK-1 SINAVLAR İÇİN GİRİŞİMLER

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Kuşçuhisar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Belge No: 6632011 00076
Kısaltma: T.C. 1. Dışişleri Bakanlığı

DOSTYA

Yazışma Konusu: 1. Dışişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile 2011-2012 Eğitim Yılında "Kulda Diyabet Programı" ile ilgili olarak.

1. Dışişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile 2011-2012 Eğitim Yılında "Kulda Diyabet Programı" ile ilgili olarak yazışma yapılmıştır. Bu yazışma sonucunda 1. Dışişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile 2011-2012 Eğitim Yılında "Kulda Diyabet Programı" ile ilgili olarak yazışma yapılmıştır.

İmza: *[İmza]*
Diyabet Uzmanı
M. N. KAYA

Yazışma Tarihi: 02.08.2011

Yazışma Yeri: 1. Dışişleri Bakanlığı
Yazışma Adresi: Ankara, Atatürk Bulvarı No: 100

Yazışma No: 6632011 00076

Yazışma Tarihi: 02.08.2011

Yazışma Yeri: 1. Dışişleri Bakanlığı
Yazışma Adresi: Ankara, Atatürk Bulvarı No: 100

Yazışma No: 6632011 00076

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Kuşçuhisar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Belge No: 6632011 01147
Kısaltma: T.C. 1. Dışişleri Bakanlığı

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Yazışma Konusu: 1. Dışişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile 2011-2012 Eğitim Yılında "Kulda Diyabet Programı" ile ilgili olarak.

1. Dışişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile 2011-2012 Eğitim Yılında "Kulda Diyabet Programı" ile ilgili olarak yazışma yapılmıştır. Bu yazışma sonucunda 1. Dışişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile 2011-2012 Eğitim Yılında "Kulda Diyabet Programı" ile ilgili olarak yazışma yapılmıştır.

İmza: *[İmza]*
Diyabet Uzmanı
M. N. KAYA

Yazışma Tarihi: 02.08.2011

Yazışma Yeri: 1. Dışişleri Bakanlığı
Yazışma Adresi: Ankara, Atatürk Bulvarı No: 100

Yazışma No: 6632011 01147

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Kuşçuhisar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Belge No: 6632011 00076
Kısaltma: T.C. 1. Dışişleri Bakanlığı

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Yazışma Konusu: 1. Dışişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile 2011-2012 Eğitim Yılında "Kulda Diyabet Programı" ile ilgili olarak.

1. Dışişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile 2011-2012 Eğitim Yılında "Kulda Diyabet Programı" ile ilgili olarak yazışma yapılmıştır. Bu yazışma sonucunda 1. Dışişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile 2011-2012 Eğitim Yılında "Kulda Diyabet Programı" ile ilgili olarak yazışma yapılmıştır.

İmza: *[İmza]*
Diyabet Uzmanı
M. N. KAYA

Yazışma Tarihi: 02.08.2011

Yazışma Yeri: 1. Dışişleri Bakanlığı
Yazışma Adresi: Ankara, Atatürk Bulvarı No: 100

Yazışma No: 6632011 00076

EK-2 BASINDAN HABERLER

Okulda Diyabet Programı'nın kamuoyunda duyurulması ve farkındalık yaratması için etkin bir medya çalışması yürütülmüştür. Program, ulusal TV kanallarında 21 kez haber ve röportaj konusu olmuş ve alınan medya yansımalarına göre yaklaşık 24 milyon kişiye ulaşılmıştır.

60 bin okulda diyabet eğitimi başlıyor

Gecen yıl hayata geçirilen "Okulda Diyabet Programı" kapsamında öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek. İSTANBUL - "Okulda Diyabet Programı" (ODP) kapsamında öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından düzenlenen eğitim programı kapsamında, 60 bin okulda öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek. Eğitim programı kapsamında, 60 bin okulda öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek.

Okulda Diyabet Programı'nın kamuoyunda duyurulması ve farkındalık yaratması için etkin bir medya çalışması yürütülmüştür. Program, ulusal TV kanallarında 21 kez haber ve röportaj konusu olmuş ve alınan medya yansımalarına göre yaklaşık 24 milyon kişiye ulaşılmıştır.

Okulda diyabet programı

İlginç öğretmen ve sağlık uzmanı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çocuk Endokrinoloji ve Diyabet Derneği'nin yürütüldüğü, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen eğitim programı kapsamında, 60 bin okulda öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek. Eğitim programı kapsamında, 60 bin okulda öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek.

Okulda Diyabet Programı başlıyor

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından düzenlenen eğitim programı kapsamında, 60 bin okulda öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek. Eğitim programı kapsamında, 60 bin okulda öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek.

Çocuk Okulda diyabetli olmak...

Türkiye'de 6-11 yaş grubunda yaklaşık 100 bin çocuk diyabetli. Bu oran, dünya ortalamasıyla karşılaştırıldığında oldukça yüksek. Okulda diyabetli çocukların eğitim hayatlarında yaşadıkları zorluklar ve bu zorlukların giderilmesi için alınacak önlemler hakkında bilgilendirme amaçlı olarak hazırlanan "Okulda Diyabet Programı"nın tanıtım çalışmaları başlatıldı. Program kapsamında öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek.

Diyabet ve şişmanlığa karşı eğitim başlıyor

14 Kasım Dünya Diyabet Günü kapsamında öğretmen ve öğrenciler çocuklarda diyabet, şişmanlık, sağlıklı beslenme konularında eğitilecek. Yurt genelindeki 60 bin okulda, 14 Kasım Dünya Diyabet Günü dolayısıyla bir dizi etkinlikler düzenlenecek. Bu kapsamda, öğretmenler ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek. Eğitim programı kapsamında, 60 bin okulda öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek.

Okulda Diyabet Programı'nın kamuoyunda duyurulması ve farkındalık yaratması için etkin bir medya çalışması yürütülmüştür. Program, ulusal TV kanallarında 21 kez haber ve röportaj konusu olmuş ve alınan medya yansımalarına göre yaklaşık 24 milyon kişiye ulaşılmıştır.

Okulda diyabet programı SAĞLIKLI NESİLLERE DOĞRU

Türkiye'de okul çağındaki 17 bin çocuğu etkileyen diyabet, bilgi yetersizliği nedeniyle yanlış tanınıyor. Okul yönetiminden, öğretmenlerden ve arkadaşlarından destek almayan çocuk, tedavisini aksatabilir. Okulda diyabet programı kapsamında, öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek. Eğitim programı kapsamında, 60 bin okulda öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek.

Diyabete farkındalık seferberliği

SAĞLIK ve Milli Eğitim Bakanlıklarınca düzenlenen "Okulda Diyabet Programı" kapsamında, öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek. Eğitim programı kapsamında, 60 bin okulda öğretmen ve öğrenciler için eğitim etkinlikleri düzenlenecek.

EK-3 OKUL KANTİNLERİ GENELGESİ

RADYO VE TELEVİZYONLARIN KURULUŞ VE YAYIN HİZMETLERİ HAKKINDA KANUN

Kanun No. 6112

Kabul Tarihi: 15/2/2011

Genel beslenme diyetlerinde aşırı tüketimi tavsiye edilmeyen gıda ve maddeler içeren yiyecek ve içeceklerin ticarî iletişimine, çocuk programlarıyla birlikte veya bu programların içinde yer verilemez.

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.08.0.SDB.0.11.00.00.313.01.03/ 1782 21/072011
Konu : Okul Kantinlerindeki Gıda Satışı

VALİLİĞİ
(İl Millî Eğitim Müdürlüğüne)

GENELGE
2011/41

- İlgi: a) 29.09.2010 tarihli ve 2010/22 sayılı Başbakanlık Genelgesi,
b) 17.04.2007 tarih ve B.08.0.SDB.0.31.06.01/1008-2007/33 sayılı Genelge,
c) Sağlık Bakanlığı'nın 05.01.2011 tarih ve B.10.0.TSH.0.12.06/090-05/436 sayılı yazısı,
d) 26.05.2010 tarihli "Okul Sağlığı ve Beslenmesi Danışma Kurulu Toplantısı Kararı Tutanağı",
e) 28.06.2011 tarih ve B.10.0.TSH.0.12.06/090-05/21268 sayılı yazı.

Bakanlığımıza bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrenci, kursiyer ve çalışanların güvenli ve sağlıklı beslenme bilinci kazanmalarına katkı sağlamak, olabilecek gıda yetersizlikleri, beslenme kaynaklı hastalıkların önlenmesine katkı sağlamak ve öğrencilerin

yürürlüğe konulmuştur.

Başbakanlığın ilgi (a) Genelgesi ile Sağlık Bakanlığının ilgi (c) yazısı gereği, ilgi(b) Genelgemizin;

A- Genel Kurallar Bölümünün 16. Maddesi, "Eğitim kurumlarımızın, yatılı veya pansiyonlu yemekhaneleri dâhil olmak üzere kantinleri, çay ocakları, büfeleri, v.b. yerlerde, çocukların dengesiz beslenmesine şişmanlığa (Obezite) sebep olabileceğinden, doğal maden suları hariç, enerji yoğunluğu yüksek, besin değeri düşük olan (enerji içecekleri, gazlı içecekler, aromalı içecekler ve kolalı içecekler) ile kızartma ve çipslerin satışları yapılmayacak, otomatik satış yapan makinelerde bulundurulmayacaktır. Bunların yerine Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'ndan üretim veya ithalat izni bulunan süt, ayran, yoğurt, meyve suyu, taze sıkılmış meyve suyu ve tane ile satışı yapılabilen meyve bulundurulacaktır." şeklinde değiştirilmiştir.

Ayrıca ilgi (b) Genelgemiz ekinin, "Okul Kantini Denetim Formu"nun B-Gıda Hijyeni Bölümünün 26. Maddesi "Doğal maden suları hariç, enerji yoğunluğu yüksek, besin değeri düşük

yoğurt, meyve suyu, taze sıkılmış meyve suyu ve tane ile satışı yapılabilen meyve bulundurulması" şeklinde değiştirilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Ömer DİNÇER
Millî Eğitim Bakanı

- Ekl:
1. İlgi (a) Genelge (1 sayfa)
2. İlgi (c) yazı (2 sayfa)

DAĞITIM:

Genelge;
B Planı

Bilgi;
A Planı
Sağlık Bakanlığı (Tem. Sağ. Hiz. Gr. Müd.)

Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı M.E.B. Başbakanlık Kompleksi 2/B/16 / ANKARA
Tel: (0312) 213 18 16 - 213 18 82 / 412 38 02 - 412 37 98
Faks: (0312) 222 83 711
e-mail: sdb@temb.gov.tr - http://www.sdb.meb.gov.tr

EK - 4 OKULDA DİYABET İL EĞİTİMLERİ

İL	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	VELİ SAYISI
Adana	855	228680	11180	1701
Adıyaman	68	38954	2428	
Afyon	371	63781	2823	
Ağrı	289	78135	3486	2600
Aksaray	135	39104	2289	
Amasya		28453	2013	
Ankara	522	236855	15535	
Antalya	518	183512	11466	
Ardahan	78	14155	852	
Artvin	104	21053	1578	5623
Aydın	901	145810	10432	33752
Balıkesir	517	111934	9072	19830
Bartın	66	16062	1049	27
Batman		71260	4471	3764
Bayburt	72	4200	387	540
Bilecik	91	25432	1887	1725
Bingöl	346	63521	3185	
Bitlis	262	70000	2770	
Bolu	93	29240	1841	712
Burdur	190	36091	2674	
Bursa	896	228324	15209	56745
Çanakkale	226	71060	4929	6529
Çankırı	152	23914	1464	
Çorum	405	64415	4482	15651
Denizli	435	164026	9741	53847
Diyarbakır	1200	180575	6907	4215
Düzce	289	44848	3598	12018
Edirne	170	47592	2964	
Elazığ	170	49530	3064	10834
Erzincan	84	23372	1574	1180
Erzurum	853	84280	6513	17245
Eskişehir	261	87161	5429	
Gaziantep	259	87492	3920	17277
Giresun	97	47498	3223	
Gümüşhane	51	6041	771	414
Hakkari	47	11835	634	379
Hatay	692	238499	11881	
İğdır	79	24991	825	1735
İsparta	263	55726	3588	
İçel	493	187827	11619	
İstanbul	1480	1283482	65673	102330
İzmir	1215	621066	32262	57078

EK - 4 OKULDA DİYABET İL EĞİTİMLERİ

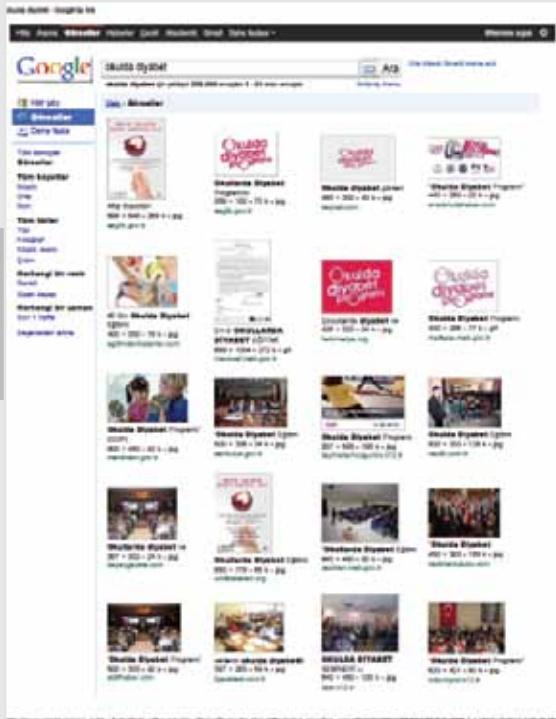
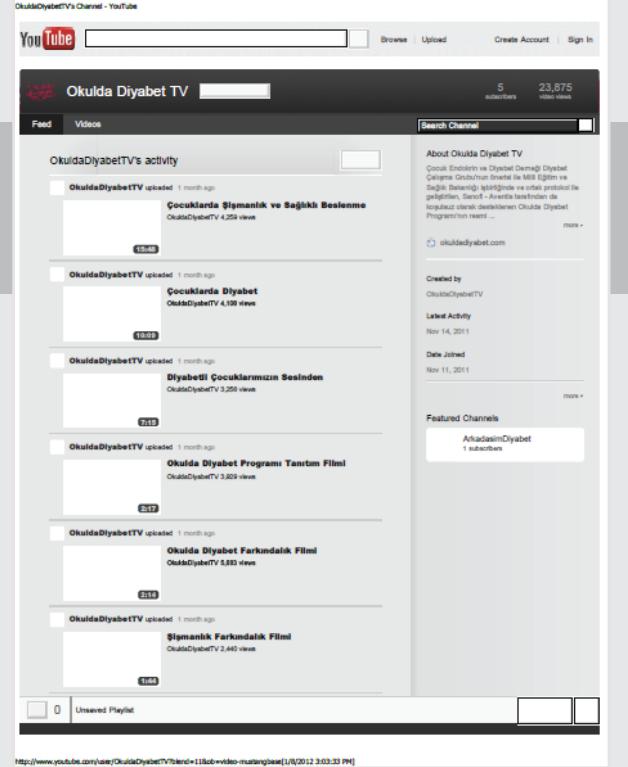
İL	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	VELİ SAYISI
Kars	120	12850	700	1500
Karabük	108	29681	2086	5843
Karaman	197	39523	1975	
Kastamonu	196	43137	2668	
Kayseri	511	177638	11513	11527
Kırıkkale	103	33088	2371	
Kırklareli	128	32899	1982	
Kırşehir	107	22047	1830	
Kilis	111	28218	1306	2682
Kocaeli	513	220033	10542	49946
Konya	931	267117	14865	
Kütahya	383	79144	5028	
Malatya	94	52142	3468	6570
Manisa	280	94933	5450	
K.Maraş	697	188396	9718	2157
Mardin	690	197116	7833	32289
Muğla	360	99011	6648	
Muş	35	23239	1196	
Nevşehir	210	36091	2546	
Niğde	207	50481	1241	17600
Ordu	364	87211	4795	
Osmaniye	161	64426	3553	
Rize	112	34461	2295	1278
Sakarya	302	94533	5455	
Samsun	520	139207	8980	17151
Şirnak	52	18497	672	
Siirt	253	22520	1740	3980
Sinop	178	32991	1765	
Sivas		59916	2812	
Tekirdağ	259	103197	5158	
Tokat	435	15147	1649	3234
Trabzon	71	78663	5413	
Tunceli	60	8850	773	
Şanlıurfa	1089	7235	155385	
Uşak	47	16738	1060	
Van				
Yalova	49	15643	1497	
Yozgat	302	58363	3779	
Zonguldak	229	52085	3455	

Milli Eğitim Bakanlığı verileridir.

EK - 5 DİJİTAL ORTAMLARDA OKULDA DİYABET PROGRAMI

YOUTUBE'DA OKULDA DİYABET

YouTube'da bulunan
Okulda Diyabet Program Filmleri
Ortalama **4300 kez** izlenmiştir.

GOOGLE'DA OKULDA DİYABET

Okulda
diyabet
programı

RAPOR
2010
2011

Okulda diyabet programı

www.okuldadiyabet.org

Çocukluk çağında diyabet ve şişmanlıkla ilgili sorunların çözümünde okullara ve öğretmenlere odaklanma fikrinden hareketle Çocuk Endokrin ve Diyabet Derneği Diyabet Çalışma Grubu'nun önerisi ile Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlığı işbirliği ile ve ortak protokol ile Okulda Diyabet Programı geliştirilmiştir. Bu programın esas olarak üç amacı vardır:

1. Tip 1 diyabet konusunda okullar ve öğretmenler aracılığıyla farkındalık yaratmak. Bu sayede okul çağındaki çocuklarda Tip 1 diyabet erken tanısını sağlamak ve diyabetik ketoasidoz sıklığını azaltmak;
2. Okul çağındaki diyabetli çocukların bakımlarını güçlendirmek ve yaşadıkları sorunları çözmek;
3. Okul çağındaki çocuklarında sağlıklı beslenme tutumu oluşturulması ve şişmanlık konusunda farkındalık yaratılması.

Bu broşür Okulda Diyabet Programı çerçevesinde üretilmiştir.

Okulda Diyabet Programı, Sanofi'nin koşulsuz destekleriyle hayata geçirilmektedir.

